

6. Савчин М. В. Духовний потенціал людини / М. В. Савчин. – Івано-Франківськ : Вид-во «Плай» Прикарпат. ун-ту, 2001. – 203 с.
7. Франк С. Л. Духовные основы общества / С. Л. Франк. – М. : Республика, 1992. – 511 с.

УДК 316.663.4

Вікторія Кравченко

КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ У КОНСТРУЮВАННІ ДЕФІНІЦІЇ «ДОВІРА»: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

У статті зроблено спробу визначити категоріальний апарат у конструюванні дефініції «довіра». Обґрунтовується значення виокремлення категорії «довіра» в психологічній науці. Окрім визначення термінів, що визначаються в контексті розгляду поняття довіри, подаються формально-динамічні характеристики, умови, функції та критерії довіри. Автор визначає чинники, що створюють труднощі в дослідженні феномену довіри, і теоретико-методологічні засади, на яких базується дослідження довіри.

Ключові слова: довіра, довіра до себе, довіра світу, довіра до інших, довірче спілкування, довірчі стосунки, формально-динамічні характеристики довіри, функції та критерії довіри.

In the article the done attempt to define a category vehicle in constructing of definition «trust». An author grounds the value of selection of definition «trust» in psychological science. Except for determination of terms, which are determined in the context of consideration of concept of trust, given legalistically dynamic descriptions, terms, functions and criteria of trust. An author determines factors which present problems in research of the phenomenon of trust, and theoretic-methodological principles which research of trust is based on.

Keywords: trust, trust to itself, trust of the world, trust to other, confiding intercourse, confiding relations, legalistically dynamic descriptions of trust, function, and criteria of trust.

Феномен довіри у психологічній науці вивчається недавно, причому дослідження його відбувається в площині вивчення інших психологічних явищ, де довіра є або фоном, або частиною цих явищ. Однак феномен довіри увійшов у предметне поле багатьох соціогуманітарних наук, зокрема психології, із практичних потреб у різних сферах життєдіяльності людей у середині 90-х рр. ХХ століття. Тому істинним джерелом формування наукового інтересу до проблеми довіри був суспільний запит, завдяки якому й виникла потреба знань про довіру, що дозволило б не тільки описувати її, але й пояснювати, прогнозувати, впливати й управляти нею. Водночас психологія не була методично готова до вивчення складних феноменів довіри та недовіри. Сьогодні існує цілий комплекс технологічних засобів експериментального вивчення проблеми довіри, які здатні значно ускладнювати або й робити неможливим отримання науково достовірних результатів. Це зумовлено рядом чинників.

Першим чинником, що створює проблему в дослідженні довіри, є те, що феномен довіри є маловивченим у психологічній науці як самостійне соціально-психологічне явище, хоча всі підстави для цього існують і цей науковий підхід ми підтримуємо й розвиваємо. Другим чинником є те, що в понятті «довіра»

прийнято відображати практику повсякденних взаємин між людьми, що, таким чином, утруднює абстрагування цієї проблеми в науковому контексті. Третій чинник полягає в тому, що довіру у вітчизняних дослідженнях розглядали в площині різних соціально-психологічних явищ, при цьому сутнісно вкладали в них зміст поняття довіри, а формально довіра залишалася лише фоном їх існування. Це створює проблему виокремлення сутнісних ознак феномену довіри в емпіричному й теоретичному планах. Четвертим чинником є багатогранність проблеми довіри, що може призвести до неоднозначних, а, можливо, і суперечливих результатів. П'ятим чинником є те, що довіра відображає різні грані соціально-психологічної реальності особистості, суть якої постійно висковзує з рамок окресленого терміна через багатозначність і різноманітність прояву його в повсякденному житті людини. Це створює проблему у визначенні остаточного понятійного апарату в цій проблематиці та його відповідності з емпіричними показниками дослідження, на що будуть спрямовані наші подальші дослідження, лише частково розкриті в даному контексті через масштабність обраної теми. Суть шостого чинника в тому, що довіра є суб'єктивним утворенням особистості й потребує поєднання номотетичного та ідіографічного підходів дослідження, що часто викликає труднощі у технічному плані (вимагає громіздкої та довготривалої організації роботи). Сьомим чинником, що створює проблему в дослідженні довіри, є малорозробленість стандартизованого діагностичного інструментарію у вивченні цього феномену, що може викликати проблему недостовірності («чистоти») результатів. Тому існує потреба у виведенні категоріального апарату в конструюванні дефініції довіри.

Мета статті – визначити засадничі основи конструювання категорії «довіра» у психологічній науці та окреслити категоріальний апарат у визначенні цієї наукової дефініції.

Проблема довіри знайшла своє відображення в працях багатьох учених і розглядається як особлива форма віри, що виявляється у вигляді установки особистості у ставленні до себе й до світу (Т.Скрипкіна, В.Зінченко, П.Шихірьов), як особливий тип стосунків (А.Б.Купрейченко), як основа духовного розвитку особистості (Л.Міщиха).

Перш ніж визначити сутність поняття довіри, потрібно обґрунтувати, на яких теоретично-методологічних засадах базується дослідження цього феномену. Оскільки довіра розглядається як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях, то, безперечно, можна сказати, що це явище є і психологічним, і соціальним. Тому першим підходом у дослідженні довіри є психосоціальний підхід. Другою теоретичною основою дослідження довіри є суб'єктивний підхід, що розглядає довіру як якість чи властивість індивіда як суб'єкта, тобто активного, відносно незалежного, соціально відповідального, самостійного тощо. Це дозволяє визначити сутність довіри в різних сферах життєдіяльності особистості, її впливу на формування неповторної життєвої позиції, а також урахувати суб'єктивні особливості довіри. Третьою теоретичною основою дослідження довіри є засади духовно-моральної психології, яка також ще формується як самостійна галузь психології. Однак її вихідні принципи знаходяться в основі дослідження

довіри, оскільки довіра відіграє регулятивну роль у виборі моральних чинників (принципів, ідеалів, правил, норм, станів тощо). Четвертою теоретичною основою в дослідженні довіри є положення системного підходу, де враховуються усі зв'язки, види, форми, критерії довіри, а також детермінанти, наслідки, функції.

Потрібно зауважити, що не в усіх психологічних словниках подається визначення поняття «довіра». Для визначення її сутності зробимо спробу проаналізувати етимологію слова «віра» у психолінгвістичному зрізі, оскільки в різних мовах воно фіксує різні грані цього глибинного поняття, що за своєю спільною основою «віра» є взаємозалежним, конгруентним із терміном «довіра».

Російське слово «вера» походить від дієслова «верить», тобто довіряти. Воно містить указівку на моральність того, кому довіряють [12, с.165]. Треба зауважити, що тільки в українській та російській мовах слова «віра» і «довіра» мають спільний корінь. В іноземних мовах вони різнокореневі. Так, у польській мові «wiara» [15, с.53] ототожнюється з поняттям віра, прийняття на віру, а «zaufanie» [15, с.75] – з поняттям довіряти, покладатися. У німецькій мові [10, с.582] «glaube» означає віра в що-небудь, «vertrauen» походить від дієслова, що означає дозволяти, хвалити, любити, довіряти. Латинське «credere» позначає власне віру, а «fides» – рефлексивну оцінку певної діяльності [9, с.167]. В англійській мові слова «belief», «faith» вживаються як тотожні й позначають віру (упевненість) у щось чи в когось, глибоку релігійну віру, релігію, а «trust» позначає довіру, відповідальність, турботу, надію, опіку, обов'язок до кого-небудь чи до чого-небудь [1, с.390]. Віра й довіра – це слова, що відображають не просто різні відтінки одного й того ж явища, але й зовсім різні реалії, що стоять за ними. Віра пов'язана із цілісним процесом життєдіяльності, тобто з цінностями та смислами, якими керується людина у своєму житті, а довіра пов'язана з рефлексією соціальної активності індивіда, його взаємодією з іншими [18, с.132].

Згідно з Етимологічним словником української мови, спільний корінь «вір» у давнину вживався в різних значеннях: 1) жердяна огорожа, частокіл, кілля, загорода, гребля, дамба; 2) вигук, що означає «вгору», «повертай», «рухай»; 3) «кінь, жеребець, самець», «приводити в рух, збуджувати»; 4) довір'я, впевненість, релігія [6, с.401]. Провівши аналогію з поданими словами, простежується зв'язок між даними значеннями й сучасним розумінням віри. Він полягає в тому, що саме віра є тією «огорожею», що оберігає людину від негативних впливів, є тією «греблею», що стримує людські пристрасті та емоції, є тим «частоколом», за яким будується внутрішній храм особистості. Одночасно вона є «тим, що збуджує, рухає» духовний потенціал індивіда до абсолютних цінностей, які постійно «повертають» людину до вічного, що не виникає саме зараз, а лише актуалізується в певний момент [18, с.132].

За Великим тлумачним словником сучасної української мови, віра – упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь; упевненість у позитивних якостях кого-небудь, у правильності чиєїсь поведінки; те саме, що довір'я [4, с.147]. Довіра (довір'я) – ставлення до кого-небудь, що виникає на основі віри в чийось правоту, чесність, щирість і т. ін. [4, с.232]. Звідси, як видно, спостерігається тотожність понять «віра» й «довіра», які на рівні етимології слова характеризують

ються такими особливостями: покласти своє серце на Бога, довіряти, шанувати, любити, одобрювати, прагнути моральності.

Згідно із Філософським енциклопедичним словником, віра – термін для позначення особливого екзистенційного, духовного акту людської життєдіяльності, який не визначається лише практичними, емпіричними чи теоретичними засадами його своєрідності, змісту, основ і критеріїв; одна з найважливіших специфічних здатностей людини сприймати належне як суще, бажане як дійсне, майбутнє як сучасне. При цьому сприймаються не підтверджені соціально-культурні чи індивідуальні практичні або ж пізнавані досвідом, не обґрунтовані емпіричними, експериментальними чи логічними засобами знання, цінності, норми та ідеали як істинні, автентичні характеристики об'єктивної реальності; підґрунтя й складова адекватного вираження людиною світовідношень, надій і сподівань; одна з наріжних світоглядних категорій [16, с.92].

У Сучасному тлумачному психологічному словнику віра визначається як особливий стан психіки людини, що полягає в повному й беззастережному прийнятті будь-яких повідомлень, текстів, явищ, подій або власних уявлень та умовиводів, які надалі можуть складати основу її «Я», визначати деякі з її вчинків, суджень, норм поведінки й стосунків [17, с.62]. Згідно з Великим психологічним словником, довіра – психічний стан, через який людина покладається на якусь думку, що сприймається як авторитетна, і тому відмовляється від самостійного дослідження питання, що могло б досліджуватися нею; один із критеріїв особистості; у деяких випадках можна вважати синонімом особистості [2, с.143].

М.Бубер обґрунтовує поняття довіри на основі зіткнення: зіткнення цілісності людини з тим, кому довіряє. Віра базується на акті прийняття: особистісна цілісність приймає те, що людина приймає за істину. При цьому філософ вважає, що в першому випадку є первинним існуюче зіткнення, а в другому – здійснення прийняття. Довіра має початок у часі, хоча людина не знає точно про це й зазвичай ототожнює його з початком зіткнення. Віра має іншу структуру: істина, що визнається людиною, сприймається як не щось нове, яке виникає зараз, а як вічне, лише актуалізоване сьогодні. Тому в першому випадку вирішальним є стан, а в другому – сам акт прийняття [3, с.301].

Т.П.Скрипкіна зауважує, що із психологічної точки зору ця думка (М.Бубера) є дуже важливою, оскільки означає фундаментальність акту прийняття й ототожнення змісту, прийнятого з суб'єктом віри [13, с.69]. Очевидно, таким чином здійснюється засвоєння (тобто прийняття) людиною різних цінностей, аж до ототожнення себе з їх змістом (тоді відомі цінності стають смислами чи смисловими утвореннями). Це відбувається шляхом їх оцінки, що в кінцевому рахунку стосується віри, і тому вони сприймаються людиною як вічні, незмінні, правильні, значущі. Саме на основі акту прийняття (віри) відбувається засвоєння вартостей особистості, що призводить до ототожнення своєї особистості з абсолютними цінностями й перетворення їх у зміст власної свідомості.

Отже, в основі віри лежить акт прийняття, в основі довіри – специфічний стан (чи переживання), пов'язаний із взаєминами, що виникають під час взаємодії (зіткнення) суб'єкта й об'єкта. Звідси, віру й довіру можна розглядати як дві

реалії, що засновані на різних критеріях психологічного порядку: в онові віри знаходиться психологічний акт прийняття чого-небудь за істинне, а в основі довіри – акт стану (чи переживання), пов'язаний зі специфічними взаєминами суб'єкта й об'єкта довіри. Тому істинна віра не потребує перевірок (вірю і все), на відміну від довіри, тобто форми віри, пов'язаної із взаємодією (зіткненням) суб'єкта та об'єкта віри [13, с.70]. Проведений психолінгвістичний аналіз понять «віра» і «довіра» допомагає розвести їх семантичні значення, дозволяє глибше вивчати ці феномени. Таким чином, довіра – це здатність людини апріорі наділяти явища й об'єкти навколишнього світу, а також інших людей, їх майбутні дії та власні дії властивостями безпеки (надійності) і ситуативної корисності (значущості) [13, с.85]. Таким чином, основними умовами довіри є значущість і безпечність.

З метою визначення призначення довіри виокремлюють такі функції довіри:

- пізнавальна – довіра забезпечує зв'язок зі світом; подвійність спрямованості психіки індивіда передбачає наявність довіри до світу (як умови взаємодії зі світом) і довіри до себе (як умови активності особистості) [13, с.234];
- інтерактивна – довіра є фундаментальною умовою взаємодії зі світом; характеризується встановленням міжособистісних стосунків та організацією спільної діяльності [13, с.233];
- адаптаційна – довіра сприяє цілісності буття особистості; реалізується через співвідношення довіри до себе й довіри до світу, що знаходиться в стані динамічної рівноваги [13, с.235];
- інтегративна – довіра-механізм, що інтегрує зовнішні й внутрішні умови індивіда, роблячи їх співвідносними в суб'єктивному світі кожної конкретної людини [13, с.234];
- орієнтувальна – довіра сприяє злиттю минулого, теперішнього та майбутнього в єдиний цілісний акт життєдіяльності, що визначається минулим досвідом людини, і неможлива без віри в правильність і реальність прогнозуючих учинків, поставлених цілей, що виражаються в теперішніх поглядах та діях людини [13, с.235];
- регулятивна – довіра є мірою співвіднесення поведінки, прийнятного рішення, цілей, поставлених завдань як до світу, так і до себе; почуття гармонії у стосунках зі світом і з самим собою [13, с.235];
- комунікативна – відповідна кількість (міра) довіри перетворює акт передачі, трансляції інформації в повноцінний акт спілкування; що є важливим у навчальному й виховному процесі [5, с.61]; а звідси впливає виховна функція довіри;
- розвиваюча – довіра до себе дозволяє «виходити за межі себе», не вступаючи із собою в протиріччя [5, с.61];
- функція самовираження й самовдосконалення – сутність якої полягає в самопідтримці, самоповазі, самоприйнятті, самоуправлінні, що, у свою чергу, впливає на самовдосконалення негативних особистісних рис [5, с.61];

- афективна – довіра передбачає акт зіткнення, тобто переживання своєї цілісності з тим, до чого або до кого відчувається довіра;
- креативна – порушення балансу довіри до світу й довіри до себе в бік довіри до себе, передбачає поштовх індивіда до нового й виникнення ризику, який зумовлений розвитком потенцій особистості;
- прогностична – довіра дозволяє передбачити результат взаємодії в конкретній ситуації;
- аксіологічна – довіра відіграє роль регулятора в набутті, засвоєнні цінностей і основи у формуванні ціннісно-мотиваційної сфери особистості [7, с.64].

Виокремлюють такі види довіри: довіра до світу, довіра до інших і довіра до себе. При цьому кожен із цих аспектів вивчався відокремлено. Довіра до інших вивчалася в контексті соціально-психологічних проблем; довіра до себе була предметом психотерапевтичних і психокорекційних процедур; довіра до світу розгадалася як базова установка особистості [13, с.76]. Довіра до світу – це специфічний суб'єктивний феномен, суть якого полягає в специфічному ставленні суб'єкта до різних суб'єктів чи фрагментів світу, що виражається в переживанні актуальної значущості та апріорній безпеці цих об'єктів чи фрагментів світу для людини [13, с.97]. Довіра до себе – рефлексивний, суб'єктивний феномен особистості, що дозволяє людині зайняти певну ціннісну позицію у ставленні до самої себе, до світу і, виходячи із цієї позиції, будувати власну життєву стратегію [13, с.139]. Довіра до світу є умовою взаємодії індивіда зі світом, а довіра до себе – умовою активності.

Довіра як специфічний суб'єктивний феномен має такі формально-динамічні характеристики: міра, вибірковість і парціальність. Залежно від пізнаваності об'єктів і фрагментів світу оточуюче середовище викликає в людини різний ступінь довіри, тому в різних життєвих ситуаціях ці об'єкти мають і різну значущість [13, с.93]. Проблема полягає в знаходженні оптимальної пропорції, тобто міри між довірою до себе й довірою до світу. Хоча можемо припустити, що збільшення рівня довіри до світу відбувається на фоні уже сформованого рівня довіри до себе, а збільшення рівня довіри до себе залежить від розвитку творчих можливостей людини. Вибірковість означає спрямованість особистості в контексті довіри (кому або чому довіряти). Парціальність передбачає кількість того, що довіряє людина (наскільки довіряє). Міра відображає інтегровану характеристику довіри (наскільки глибоко довіряє людина) [7, с.37]. До критеріїв довіри відносять: силу, активність, оптимізм, сміливість, моральність, приязнь, надійність, відкритість, розум, освіченість, винахідливість, незалежність, організованість, ввічливість, спільне сприйняття світу, близькість інтересів та життєвих цілей [8, с.154]. Описані вище характеристики різних типів людей із домінуванням довіри/недовіри до себе дають підстави стверджувати про важливість адекватного розподілу цього феномену, спрямованого як на себе, так і на світ [11, с.17].

Окрім довіри, виокремлюють ще терміни «довірчі стосунки» та «довірче спілкування». Спілкування, під час якого одна людина довіряє іншій свої думки про важливі події, почуття, розкриваючи інтимні сторони свого життя, назива-

ється довірчим [14, с.99]. Автори розглядають довірче спілкування як односпрямований процес – «один передає іншому». До детермінант й ознак довірчого спілкування відносять: міцність (стійкість) психологічного контакту; відсутність формальної психологічної взаємодії партнерів по спілкуванню й жорсткого контролю в цьому процесі; впевненість партнерів у тому, що інформація, яка довіряється іншому, не буде використовуватися проти нього; готовність поділитися з партнером чимось конфіденційним, не переживаючи за наслідки; щирість партнерів. Безперечно, ці ознаки є дуже важливими в довір'ї, але випущений істотний момент у довірчому спілкуванні – взаємність цих ознак і детермінант, що, власне, і забезпечують існування довіри між людьми. Тому, окрім саморозкриття, що також може бути одностороннім, довіра в спілкуванні й міжособистісних стосунках може реалізовуватись іншими способами. По-перше, довіра може репрезентуватися шляхом здійснення певних поведінкових актів (наприклад, один позичає гроші іншому, а той у важку хвилину приходить до нього за порадою і т. д.). По-друге, людина може вірити чи не вірити в істинність інформації від певного індивіда, причому в істинність інформації можна вірити (мова йде про віру), а ставлення до джерела інформації стосується довіри. По-третє, довіра може реалізовуватися шляхом залучення іншої людини у власний внутрішній світ, що перетворює простий обмін інформацією (комунікативний акт) на рівень спілкування. Саме децентрація іншого на внутрішньому світі першого є обов'язковим компонентом довірчого спілкування, істотним моментом якого є добровільність [13, с.125].

Довірчі стосунки включають інтерес і повагу до об'єкта чи партнера; уявлення про потреби, які можуть бути задоволені в результаті взаємодії з ним; емоції від бажання їх задовольнити й позитивні емоційні оцінки партнера; розслабленість і безумовна готовність проявляти відносно нього добру волю, а також здійснювати певні дії, що сприяють успішній взаємодії [8, с.59]. Сутність довірчих відносин полягає, з одного боку, у переживанні значущості й безпечності іншого в процесі взаємодії, а з другого – у підтвердженні власної значущості для іншого, безпечності власної активності у стосунках з іншим, що реалізовується під час задоволення потреби в афіліації [7, с.58].

Висновки. Науковий інтерес до вивчення довіри, що сформувався із практичних потреб життєдіяльності особистості, дозволяє нам шукати різні підходи й методи у формуванні поняття довіри та чітко виокремлювати й вирізняти такі категорії, як довіра, довіра до себе, довіра до інших, довірче спілкування, довірчі стосунки. Перспективою подальших досліджень є вивчення особливостей довіри в різних сферах життєдіяльності людини.

1. Англійсько-український, українсько-англійський словник / [ред.-упоряд. Ю. О. Жлуктенко]. – К. : Академія, 1997. – 696 с.
2. Большой психологический словарь / [ред.-сост. Б. Мещеряков, В. Зинченко]. – С. Пб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с.
3. Бубер М. Два образа веры / Бубер М. – М. : АСТ, 1999. – 592 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.

5. Ворожбит С. Соціально-психологічні функції явища довіри / Сергій Ворожбит // Соціальна психологія. – 2001. – № 1. – С. 56–63.
6. Етимологічний словник української мови : [у 7 т.]. Т. 1. – К., 1982. – 631 с.
7. Кравченко В. Ю. Довіра як прояв афіліативної потреби особистості в юнацькому віці : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Кравченко Вікторія Юріївна. – К., 2009. – 238 с.
8. Купрейченко А. Б. Психология доверия и недоверия / А. Б. Купрейченко. – М. : Ин-т психологии РАН, 2008. – 572 с.
9. Литвинов В. Д. Латинсько-український словник / В. Д. Литвинов. – К. : Українські пропілеї, 1998. – 712 с.
10. Новый немецко-український, українсько-німецький словник / [уклад.: Басанець З. О. та ін. ; ред. Е. І. Лисенко]. – К. : А.С.К., 2002. – 1024 с.
11. Овсянецька Л. П. «Презумпція взаємності» у структурі довірливих стосунків / Л. П. Овсянецька // Збірник наукових праць : філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – Вип. 10. – Ч. II. – 260 с.
12. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : АЗЪ, 1996. – 928 с.
13. Скрипкина Т. П. Психология доверия : [учеб. пособ. для высш. пед. учеб. завед.] / Т. П. Скрипкина. – М. : Академия, 2000. – 264 с.
14. Социальная психология : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / ред. А. Н. Сухов, А. А. Деркач]. – М. : Академия, 2001. – 600 с.
15. Українсько-польський і польсько-український словник / [уклад. Л. В. Біленька-Свистович, Л. І. Горбенко, Н. М. Заячківська]. – Львів : Світ, 2004. – 744 с.
16. Філософський енциклопедичний словник / [ред.-упоряд. В. І. Шинкарук]. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
17. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. – К. : Прапор, 2005. – 640 с.
18. Шеремета В. Ю. Психолінгвістичний аналіз понять «віра» і «довіра» / В. Ю. Шеремета // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 130–134.

УДК 159.923

Христина Луканюк

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ КАТЕГОРІЙ ДУХ І ДУША

У статті розкривається зміст феномену духовного зростання особистості шляхом обґрунтування сутнісно-функціональних особливостей організації людини як біо-соціо-духовної істоти.

Ключові слова: феномен, особистість, дух, душа, духовність, духовний потенціал, духовне зростання.

The article reveals the meaning of the phenomenon of spiritual growth of personality through supporting of essential and functional features of the human bio-socio-spiritual beings.

Keywords: phenomenon, personality, spirit, soul, spirituality, spiritual potential and spiritual growth.

Феномен духовного зростання попри значні здобутки вітчизняної та зарубіжної психології в царині психології духовності залишається недостатньо ви-